

Sankt Nicolai kyrka Sölvesborg

56.0533, 14.5848

Det finns spår efter en tidigare kyrka på samma plats som Sankt Nicolai kyrka i Sölvesborg. Den nuvarande kyrkan började byggas mot slutet av 1200-talet, och nästan två hundra år senare skänktes kyrkan av kung Hans kyrkan till karmeliterorden, som på befallning av påven Innocentius VIII börjar bygga ett kloster i anslutning till kyrkan. Karmeliterorden, eller Den saliga jungfru Marias brödraorden av berget Karmel som orden egentligen hette, var ursprungligen en katolsk eremitorden som grundades vid berget Karmel i Palestina. Klosterbröderna fick dock bara vara verksamma här i Sölvesborg i ca 50 år. Sedan kom Gustav Vasa och med honom reformationen.

På den norra sidan av kyrkan, mellan kyrkan och muren kan man fortfarande se stenar som markerar de gamla väggarna i klostret. Och spår finns också efter rester av äldre portar som ledde mellan klostret och kyrkan. I mitten av 1940-talet grävde man bland annat fram klostrets refektorium, det vill säga matsal och dormitorium, som är sovsalen, och de fynden man hittade visas på Sölvesborgs museum.

Sankt Nicolai kyrka är byggd i gotisk stil, förutom vapenhuset som i mitten av 1600-talet försågs med en ny gavel i renässansstil. Tornets trappgavlar uppfördes först i början av 1900-talet, då också sakristian byggdes.

I tornet hänger tre klockor. Den stora klockan är från 1807, mellanklockan är gjuten 1974 av M&E Ohlsson i Ystad. Den minsta klockan daterar sig till 1459.

På stjärnvalven inne i kyrkan finns kalkmålningar från början av 1400-talet som bland annat skildrar scener ur Jesu och Marie liv. Och till vänster om altaret kan vi på väggen se en biskop samt ett av ursprungligen tolv konsekrationsskors - alltså kors som målades i samband med invigningen av kyrkan.

Kristus på korset är avbildad på triumfbågens västra sida.

På korets södra vägg ser vi Sankta Dorothea. Legenderna om henne berättar att hon efter sin martyrdöd under den sände en korg med blommor från himlen till en romersk ämbetsman, som varit närvarande vid hennes avrättning och som hånat henne. Genom gåvan blev ämbetsmannen omvänd till kristendomen. Sankta Dorothea som under senmedeltiden avbildade i ett flertal kyrkor på södra Östersjöskusten, bland annat i Wismar och Danzig, var skyddshelgon för handelsmännen och på vissa platser fanns Dorotheagillen. Kanske har ett sådant gille funnits här i Sölvesborg.

I Mariavalvets östra kappas ser vi Marie kröning. Även de övriga kapporna i valven har Maria som huvudmotiv.

På den södra väggen i kapellet kan vi se en medeltida kalkmålning som visar helgort Sankt Eligius, som var guldsmed och hovslagare, och senare biskop i Doyon på 640-talet, som här på målningen kniper en djävul i näsan.

I kapellet finns också i en nisch en Mariaskulptur skapad i modern tid av den småländske träsnidaren Eva Spångberg, som valde att själv kalla sig förkunnare i trä!

Kyrkans triumfkrucifix är från 1400-talet, och i stort samtida med kalkmålningarna. Den placerades på sin nuvarande plats 1945, efter att tidigare hängt i arkadbågen till kapellet.

På predikstolen, som är från 1620-talet står att läsa den latinska meningen "Regina Firmat Pietas" - vilket översatt betyder "Fromhet stärker väldet"; som var den danske kungen Christian IV:s valspråk. Predikstolen donerades till kyrkan av länsherren Otto Lindenow.

Tavlan på väggen till väster om predikstolen föreställer Jesus i Getsemane, skämt till kyrkan 1730 av Lars Weidman och Magdalena Hyphoff.

Altaruppsatsen är liksom predikstolen från 1620-talet, uppförd i en så kallad Christian IV-stil. Den påminner i mångt och mycket om den praktfulla uppsatsen i Malmö Sankt Petri kyrka, bland annat i utformningen av nattvarvsframställningen. Kanske har den eller de som snidat uppsatsen haft samma eller en liknande förlaga i form av ett kopparstick. Dock är det inte samma mästare som gjort altaruppsatsen här i Sölvesborg.

Nere till höger på ett av fälten finns ett tänkespråk av den franske filosofen Durand som var biskop i början av 1300-talet.

I översättning från latinet står där ungefär: "Vi hör Ordet, känner rörelse, vet icke hur, men tror på Herrens närvaro".

Ett av flera epitafium här i kyrkan är över Fredrich Vogelstock, som står omtalad som kirurg och affärsman, död 1693 och hans hustru Anna Krusen, död 1690.

Den nuvarande mekaniska huvudorgeln är byggd av Jehmlich Orgelbau i Dresden, i dåvarande Östtyskland. 1834 byggdes en orgel av Johan Petter Åberg i Vassmolösa utanför Kalmar. Den ersattes 1905 med en orgel byggd av Johannes Magnusson i Göteborg. En orgel som i sin tur ersattes 1946 med ett verk byggt av Mårtenssons orgelfabrik i Lund. Den nuvarande orgeln kom på plats 1967.

Invid och i kyrkan finns två runstenar som är från cirka 500-talet, och med det bland de äldsta i Sverige. Den ena stenen som är placerad utanför tornet kallas Sölvesborgsstenen, medan den sten som står i vapenhuset går under namnet Stentofstenen, och det är också den som är den märkligaste av dem. Stenen är med sina 124 inristade runtecken den sten som har den längsta, kända text skriven med så kallade futharken. Stentofstenen har som inskrift en förbannelseformel. Här beskrivs en offerceremoni, berättad av någon som själv deltog. Detta samtida vittne har i inledningen ristat hur en viss Hådulf med nio hingstar och nio getter gav gott år. Inskriptionen fortsätter med en förbannelseformel där ristaren presenterar sig själv som en runmästare som ristat kraftfulla runor. Han utlovar död och fördärv åt den som bryter minnesmärket. Namnet på stenen kommer av att den hittades på 1820-talet i en åker utanför Gummarp, på en plats som kallats Stentofsten.

Källor:

Webb: Sölvesborgs församling.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Pdf: Sölvesborgs kyrkor. Konsthistoriskt inventarium". 1962.

Pdf: "S:t Nicolai kyrka Sölvesborg - öppning av krypta". Blekinge museum 2017.

Bok: "Blekinges kyrkor". Lasse Larsson. 2010. ISBN 978-91-86560-81-2

Bok: "Våra kyrkor". Klarkullens Förlag AB. ISBN 91-971561-0-8

Folder: "Guide till S:t Nicolai kyrka i Sölvesborg". Dan Boberg 1991.